

YÜKSEK MÜZAKERE KOMİTESİ VE SURİYE MÜZAKERE KOMİTESİ

Suriye Müzakereleri Sırasındaki Referanslar ve Hedeflerde Yaşanan Değişimler

MOHAMED HOSAM HAFEZ

YÜKSEK MÜZAKERE KOMİTESİ VE SURİYE MÜZAKERE KOMİTESİ

Suriye Müzakereleri Sırasındaki Referanslar ve Hedeflerde Yaşanan Değişimler

Mohamed Hosam Hafez

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün sorumluluk müellif(ler)ine aittir.

Telif hakkı © 2018, Al Sharq Forum

Her hakkı saklıdır.

Tasarım: Jawad Abazeed

Türkiye'de basılmıştır.

Bu yayının tüm hakları Al Sharq Forum'a aittir. Al Sharq Forum'un izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt, bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Adres: Yenibosna Merkez Mahallesi, 29 Ekim Caddesi.

İstanbul Vizyon Park A1 Blok, Kat:6 No.:52 34197

Bahçelievler / İstanbul / Türkiye.

Telefon: +902126031815

Faks: +902126031665

E-posta: info@sharqforum.org

İçindekiler

Özet	4
Uluslararası Toplumun Referans Çerçevesi	5
Suriye Muhalefetine Bir Referans Çerçevesi Oluşturma Çabaları	6
Değişen Referansların Etkisi	8
Değişimi Meşrulaştırma Argümanları	9
Sırada Ne Var?	10
Referanslar	12
YAZAR HAKKINDA	14
AL SHARQ FORUM HAKKINDA	14

Özet: Bir “Geçici Yönetim” tarafından idare edilecek bir politik geçiş sürecinin oluşturulması, Birleşmiş Milletler’in Suriye’de kalıcı barışın sağlanmasına yönelik yaklaşımının temelini oluşturmaktaydı. Suriye muhalefeti, 2014 yılındaki Cenevre Müzakereleri’nde bu yaklaşımı benimsemiş ve uluslararası alanda geniş bir destek bulmuştur. “Suriye Halkının Dostları” girişiminin çekirdek grubunu oluşturan devletler, ilk aşamada geçiş sürecinin idaresinin, bir geçici yönetime devredilmesini ve bu yönetime geniş idari yetkiler verilmesini savunmuştur. Ancak Suriye’de IŞİD’in ortaya çıkışı ve Rusya’nın doğrudan müdahalesi neticesinde muhalefetin sahada zayıflaması, taleplerde değişikliklere yol açmıştır. 2016 yılında, uluslararası toplum, Suriye’deki politik geçiş süreci için anayasal reform ve seçim isteğini esas alan çok daha esnek bir çerçevede talepler ortaya koymuştur. Suriye muhalefeti de Suriye’de bir politik geçiş süreci için kendi talep çerçevesini üretememiş ve 2017-2018 müzakerelerinde uluslararası toplumda yaşanan bu “değişimi” benimsemiştir. Bu makale, bu dinamiklerin arkasında yatan sebepleri detaylı bir şekilde ele almakta ve muhalefetin ilerleyebilmesi için alternatif bir yol önermektedir.

Uluslararası toplumun, Suriye savaşını sona erdirecek bir uzlaşmaya ulaşmaya yönelik sürekli artan isteği, 2012 yılındaki Cenevre Bildirisi ile başlayan politik süreçte yeni dinamikler oluşturmuştur. Daha önce Suriye'deki ayaklanmayı ve devrim hareketini destekleyen uluslararası ve bölgesel aktörler, Suriye'nin gelecekte politik uzlaşma zeminine ulaşması için gerekli olan, yönetim çerçevesi olarak tanımladıkları temel hukuki prensiplerden aşama aşama vazgeçmişlerdir. Uluslararası alanda yaşanan bu değişimin Suriye devriminin koruyucusu olduğu düşünülen Yüksek Müzakere Komitesi (YMK -daha sonra Suriye Müzakere Komitesi olarak adlandırıldı) üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Sonuç olarak, Suriye muhalefetine müzakerecileri, Suriye ayaklanmasının arkasındaki taleplerin neredeyse hiçbirine ulaşamayacak bir uzlaşmayı kabul etmek durumunda kalmıştır. Kendisini, istikrarsız ve değişken yapısını göz önüne almaksızın, uluslararası politik yaklaşıma adapte eden Suriye muhalefeti, birçok durumda Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası organlarca yayımlanmış belgelere bağlı kalmış ve genelde kendi dokümanlarını oluşturmayı haiz olamamıştır.

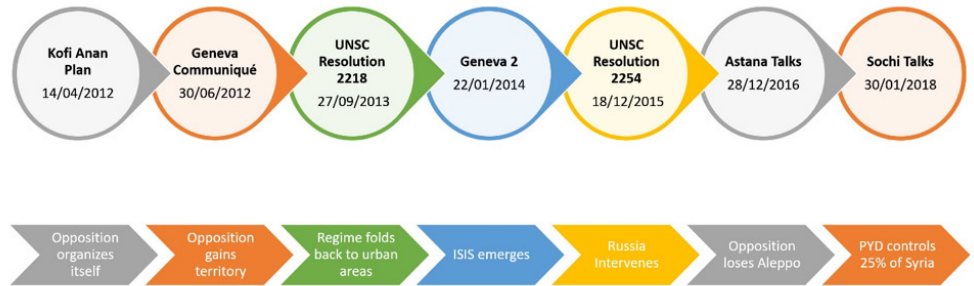
Bu durum, muhalefetin uluslararası hukuka ve normlara bağlılığı açısından olumlu bir işarettir. Ancak, bu esnek tavır aynı zamanda muhalefetin önceki yedi yıl içerisinde edinmiş olması gereken strateji, teknik bilgi ve kabiliyetin eksikliğini de ortaya çıkarmaktadır. Bu yazı, yakın zamanda Suriye muhalefetine, BM Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararı yerine Rusya'nın sponsorluğundaki anayasal reform ve ulusal seçimler formülünü nasıl benimsediğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası Toplumun Referans Çerçevesi

Suriye krizi, en başından beri çok sayıda hukuki ve siyasi uluslararası belgeye konu olmuştur. Suriye sorununu çözmek amacıyla

BM tarafından düzinelerce öneri, bildiri, bağlayıcı ve bağlayıcı olmayan kararlar yayımlanmıştır. 30 Haziran 2012'de, Suriye'ye dair Uluslararası Çalışma Grubunca kabul edilen Cenevre Bildirisi, uzun bir süre Suriye çıkmazına çözüm bulma arayışındaki uluslararası aktörler tarafından öncelikli referans olarak kabul edilmiştir. [1] Altı aşamalı Kofi Annan Planı'nı¹ esas alan Cenevre Bildirisi politik uzlaşmaya yol açacak siyasi sürece dair net bir vizyon ortaya koymaktaydı. [2] Suriye muhalefeti Cenevre Bildirisi'ni, henüz ilk aşamada, Temmuz 2012'deki Kahire Konferansı'nda reddetmesine rağmen, Suriye Ulusal Konseyi hızlı bir şekilde pozisyonunu gözden geçirmiş ve bildiriye tam bağlılığını ilan etmiştir.[3]

Bildiri'nin önemi zamanla, özellikle de bu Bildiri'yi 27 Eylül 2013'te referans noktası olarak kabul eden 2118 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla, artmıştır.[4]

Grafik 1: Suriye'deki politik geçiş sürecine dair uluslararası referans çerçevesinin değişimini, aynı süreçte sahada yaşanan önemli gelişmeler paralelinde gösteren zaman akışı.

2254 sayılı karar; geçiş sürecini yönetecek, birleşik bir Suriye hükümeti için altı aylık; yeni bir anayasa oluşturulması ve demokratik seçimler için de 18 aylık bir süreç öngörmüştür. BM, bu adımları benimseyerek geçiş meselesini seçimlere dair müzakerelerin doğrudan bir sonucu olmaya indirgemmiştir. Liderliği kimin üstleneceği sorusunun ise, sonraki süreçte Suriye diasporasının katılacağı ve BM denetiminde yapılacak bir

Altı aşamalı Kofi Annan Planı'nı esas alan Cenevre Bildirisi politik uzlaşmaya yol açacak siyasi sürece dair net bir vizyon ortaya koymaktaydı. Suriye muhalefeti Cenevre Bildirisi'ni, henüz ilk aşamada, Temmuz 2012'deki Kahire Konferansı'nda reddetmesine rağmen, Suriye Ulusal Konseyi hızlı bir şekilde pozisyonunu gözden geçirmiş ve bildiriye tam bağlılığını ilan etmiştir

seçimle cevaplanacağı öngörülmüştür. Bu çözüm, Suriye rejiminin seçimlere kadar geçen dönemde daha az otoriteye sahip olması fakat güvenlik kuvvetlerini ve devlet aparatını kontrolü altında tutarken, Suriye anayasasının yeniden kaleme alınmasını ve ulusal seçimleri müzakere edebileceği anlamına gelmekteydi. Bu kararın ortaya koyduğu, söz konusu hazırlık aşamasındaki güç dağılımı formülü, kasıtlı bir şekilde belirsiz bırakılmış ve muhalefetin devlet imkanlarına eşit erişimine dair herhangi bir garanti içermemiştir. Ancak, 2254 sayılı Güvenlik Konseyi kararı politik süreç ve müzakere süreci için yeni bir referans noktası ortaya çıkarmıştır. Bu karar, her ne kadar 2118 sayılı kararın ortaya koyduğu bazı temel prensipleri içerse de Cenevre Bildirisi'nin içeriğini ciddi bir şekilde boşaltan yeni kavramları ortaya çıkarmıştır. 2118 sayılı Karar'a göre müzakere sürecinin hedefi, tam idari yetkiye sahip "Geçiş Yönetimini" tesis etmektir. Geçiş Yönetimi'nin oynayacağı hayati rol, politik geçişin sağlanabileceği nötr bir zemin yaratması olacaktır. Ancak 2254 sayılı karar, merkezde yer alan Geçiş Yönetimi fikrini büyük ölçüde sarsmışken, anayasal reformu ve ulusal seçimleri ise bir geçiş sistemi olarak benimsemiştir.[5]

2254 sayılı Karar; geçişi yönetecek, birleşik bir Suriye hükümeti için altı aylık ve yeni bir anayasa ile demokratik seçimler için de 18 aylık bir süreç öngörmüştür. BM, bu adımları benimseyerek geçiş meselesini seçimlere dair müzakerelerin doğrudan bir sonucu olmaya indirgemıştır. Liderliği

kimin yapacağı sorusu ise nihayetinde Suriye diasporasının katılacağı ve BM denetiminde yapılacak bir seçimle cevaplanacaktı. Bu çözüm, Suriye rejiminin seçimlere kadarki dönemde daha az otoritesinin olabileceği ancak güvenlik kuvvetlerini ve devlet aygıtını kontrolü altında tutarken Suriye anayasasının yeniden kaleme alınmasını ve ulusal seçimleri müzakere edeceği anlamına gelmekteydi. Bu Karar'ın ortaya koyduğu, söz konusu hazırlık aşamasındaki güç dağılımı formülü kasıtlı bir şekilde belirsiz bırakılmıştır ve muhalefetin devlet imkanlarına eşit erişimine dair hiçbir garanti içermemiştir.

2254 sayılı Karar; geçişi yönetecek, birleşik bir Suriye hükümeti için altı aylık ve yeni bir anayasa ile demokratik seçimler için de 18 aylık bir süreç öngörmüştür. BM, bu adımları benimseyerek geçiş meselesini seçimlere dair müzakerelerin doğrudan bir sonucu olmaya indirgemıştır

Suriye Muhalefetine Bir Referans Çerçevesi Oluşturma Çabaları

Suriye muhalefetine farklı politik perspektifleri ve hedefleri kapsayacak düzinelerce belge üretme çabasına rağmen, bu belgelerin çoğunluğu yasal temsilden yoksun olmuş ve çoğu dar kapsamlı meclis ve konferanslarda üretilmiştir. Suriye muhalefeti ve devrimci güçler, birçok sebepten ötürü, hem kimlik sorununu çözen hem de siyasi bir proje ortaya koyan ve halk nezdinde çoğunlukla kabul gören bir belge ortaya çıkaramamıştır. Suriye muhalefetine ortaya koyduğu belgelerden biri olan "Suriye Geçiş Dönemi Yol Haritası" planı Eylül 2012'de İstanbul'da düzenlenen geniş bir konferansın ardından "Suriye Uzmanlar Kurulu"ⁱⁱ tarafından oluşturulmuştur. [6] Aynı şekilde oluşturulan bir diğer belge de "Yarıdan Sonrası Projesi"dir. [7] Ancak bu belgeler, Suriye'deki devlet kurumlarının nasıl muhafaza edileceği ve reforma tabi tutulacağı konusunda spesifik hedefler ortaya koyamamıştır.

Kasım 2015'te kurulan Yüksek Müzakere Komitesi (YMK), kuruluşundan bu yana, Suriye devriminin talep ve sloganları ile; sahadaki gelişmelerin yanı sıra, sürekli olarak değişen politik dengeler, bölgesel ittifaklar ve husumetler ile şekillenen "mümkün olan" arasında devamlı olarak denge kurmaya çalışmak zorunda kalmıştır

Bu tip belgelerin büyük bir kısmı, "rejimi tüm sembolleri ve temel kolonlarıyla beraber ortadan kaldırmanın" ötesinde bir hedef ortaya koyamamıştır. Muhalefetin ortaya çıkardığı belge literatürü, net stratejilerden; atılacak adımların belli olduğu, iyi tanımlanmış hedeflerden ve tüm bunların uygulamaya döküleceği planlardan yoksundur. Bazı muhalefet organlarının kurucu ilkeleri, söz konusu noksanlıkların net birer örneğidir.[8]

2012 tarihli Kahire Belgeleri, muhalefet için kapsayıcı bir ulusal vizyon önermeye dair önemli bir girişim olma potansiyeline sahipti. [9] Ancak, söz konusu iki belge, devrimin zirve noktasına ulaşmasından ve bir silahlı Suriyeli aktörün ortaya çıkışından daha önce oluşturulmuştu. Ayrıca bu belgeler, yerel devrimci güçlerin çoğunluğunu dışlamış ve büyük ölçüde siyasal partilerin ve figürlerin tasarılarını yansıtmıştı. Bu sebeple, söz konusu belgelerin tüm Suriye muhalefeti nezdinde referans alınacak bir müzakere çerçevesi olarak kabul edildiğini söylemek mümkün değildir.

Kasım 2015'te kurulan Yüksek Müzakere Komitesi (YMK), kuruluşundan bu yana, Suriye devriminin talep ve sloganları ile; sahadaki gelişmelerin yanı sıra, sürekli olarak değişen politik dengeler, bölgesel ittifaklar ve husumetler ile şekillenen "mümkün olan" arasında devamlı olarak denge kurmaya çalışmak zorunda kalmıştır. 2016 ve 2017 yılında Komite'nin görevlendirdiği delegasyon ekipleri temsilciler kurulu, ilk etapta genel bir referans çerçevesi olarak 10 Kasım 2015 tarihli Riyad Deklarasyonu'nu benimsemiştir. Bu belge, YMK'yi müzakere ekibini

belirleme ve müzakere sürecini yönetme hususlarında yetkili kılmaktaydı. [10] YMK daha sonra "kendi içerisinde" de birçok belge oluşturmuştur. Bu belgeler arasında, 8 Eylül 2016'da Londra'da ortaya konulan "Politik Belirleyiciler" ve "Cenevre Bildirisi'ne göre Politik Geçiş Sürecinin İdari Çerçevesi" belgeleri de yer almaktadır. [1] Bu iki belgede de görülen ortak eğilim, "rejimi devirmek" gibi devrimci klişelerin, kendine özgü ve uluslararası aktörlerin BM kararlarında vücut bulan farklı yorumlarıyla uyumlu bir şekilde kullanılmasıydı. Buna karşın, bu dengeleyici tutum, YMK'nin esneklik hususundaki eksikliğinin bir göstergesi olarak görülmüştür.

Uluslararası toplum ise YMK'nin müzakerelerde ilerleme kaydetmek için gerekli kararları alabilmeyi haiz görmemiştir. Teorik düzeyde Suriye devriminin temel ilkelerini korumaya yönelik bir ısrarı olsa da YMK, müzakereler sırasında kendi ajandasını takip edebilmesini sağlayacak yaratıcılıktan yoksun bir görüntü sergilemiştir. Bu durum da nihayetinde YMK'ye dair büyük bir hayal kırıklığı ortaya çıkarmış ve YMK'nin yerini başka bir oluşumun alacağı ve yapısının radikal bir şekilde değiştirileceği bir ivme yaratmıştır. Bu ivme sonucunda da YMK'nin yerini, neredeyse hiçbir dirençle karşılaşılmaksızın, Suriye muhalefeti ve muhalif figür konumunda olmayan hibrit bir komite niteliğindeki Suriye Müzakere Komitesi (SMK) almıştır. Türklerin ve Katarlıların neredeyse hiç yer almadığı bu süreçte, Suudi diplomasisi YMK'nin yerini alan bu komitenin ortaya çıkmasında temel itici güç olmuştur.

Prensipite, muhalif ve devrimci güçlerin olumlu bir tepki göstermesi beklenen uluslararası kararların -özellikle de BM Güvenlik Konseyi kararlarının- otomatik olarak iç referans belgelerine dönüştürülmesi, zayıf bir hazırlığın ve vizyon eksikliğinin açık bir göstergesi olmuştur. Nitekim, YMK de BM ve uluslararası toplum ile olumlu bir

etkileşimi sürdürmek ile devrimin haklarını ve hedeflerini muhafaza edecek politikalar ve taktikler üretmek arasında hassas dengeyi korumakta başarısızlık yaşamıştır. Onun yerini alan SMK için ise, böyle bir dengenin korunması gibi bir öncelik ve endişe hiç oluşmamıştır.

YMK ve SMK'nin politik ve askeri karar alıcıları, güçlü dış etkilere de dahil olmak üzere birçok sebepten ötürü, Suriye'nin geleceğin dair üzerinde uzlaşılan bir vizyon oluşturmakta başarısız olmuştur. Meşru politik taleplerini, devrimin hedeflerine etkili bir liderlik ile ulaşmayı sağlayacak politikalara ve müzakere süreçlerine dönüştürmekte başarısız olmuşlardır

YMK ve SMK'nin politik ve askeri karar alıcıları, güçlü dış etkilere de dahil olmak üzere birçok sebepten ötürü, Suriye'nin geleceğin dair üzerinde uzlaşılan bir vizyon oluşturmakta başarısız olmuştur. Meşru politik taleplerini, devrimin hedeflerine etkili bir liderlik ile ulaşmayı sağlayacak politikalara ve müzakere süreçlerine dönüştürmekte başarısız olmuşlardır. Maalesef, zaman içerisinde Suriye Koalisyonu, YMK ve SMK da dahil olmak üzere birçok yüksek kapasite sahibi muhalefet kurumu, kendi politik rollerini terk etmiş ve bunun yerine analist ve uzman rollerine bürünmüştür. Geriye kalan kurumlar da olan biteni umursamaz bir şekilde dış aktörlerin anayasal reform ve seçimlere odaklanmak yönündeki argümanlarını tekrar edip durma döngüsünün içine sıkışmıştır.

Değişen Referansların Etkisi

Politik geçiş sürecinin gerekliliğine dair temel ilkenin art arda yapılan müzakereler sonucunda nasıl ortadan kalktığı meselesi, sorulması gereken esas soru olarak ortada durmaktadır. Politik sürece dair uluslararası referansların yansımaları derinlemesine incelenirse, barış müzakerelerinin akademik olarak dört aşamaya ayrılabilirliği görülecektir: Suriye Koalisyonu tarafından

götürülen 2014 müzakereleri, YMK'nin 2016'da ve 2017'de yürüttüğü müzakereler ve SMK kontrolünde hâlihazırda yürütülen süreç. Bu dört aşama boyunca genel tutumlarda çok ciddi değişimler yaşanmış, özellikle ilgili uluslararası kararların yorumlanış şeklinde radikal değişiklikler olmuştur. Ayrıca, bu radikal değişimler uluslararası toplumun Suriye müzakerelerine dair öncelikler listesine de yansımıştır.

2014 müzakerelerinden oluşan ilk süreçte, uluslararası toplum, Cenevre Bildirisi'nin de esasını oluşturan politik geçiş süreci fikrine son derece yakın durmuştur. Bu tutum, Güvenlik Konseyi'nin 2118 sayılı kararıyla, özellikle bu kararın 16. maddesi ile uyum halindeydi. Suriye Koalisyonu müzakere temsilcisi de geçiş süreci fikrine büyük ölçüde uyum göstermekte ve uluslararası toplumun desteğini almaktaydı. Ancak hem uluslararası ittifaklarda hem de sahadaki kontrol ve nüfuz alanlarında yaşanan değişimler ile birlikte bu uyumluluk hali fazla uzun sürmemiştir. 2015 yılının sonundaki Viyana Uzlaşmaları, müzakere sürecinin hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmakta kullanılacak mekanizmaları tanımlayan terminolojide bir değişim meydana getirmiştir.[11]

İkinci değişim aşaması ise Güvenlik Konseyi'nin 2015 yılında aldığı 2254 sayılı karar ile başlamıştır. O dönemde, zaten değişmekte olan uluslararası alandaki yaklaşım, o zamandan itibaren aşamalı anayasal reform talep eden çizgiye doğru kaymıştır. BM arabulucusunun, 2016 yılının son turundaki ajandayı değiştirmesiyle birlikte bu değişim atmosferi iyice görünür hale gelmiştir.

2016'daki aşamada, De Mistura, masada geniş kapsamlı planlar olmasa bile, iki tarafla da – hem rejim hem de muhalefetle- müzakere süreçlerine başlamaya istekliydi. Politik geçiş süreci ve bir geçiş yönetimi kurulması fikrini muhafaza ederken, sürecin devamını da sağlamayı arzulamaktaydı. Ancak 2017

yılındaki üçüncü aşamada, politik geçiş süreci fikrinden çok uzaklaşmış, müzakerelerin merkezine politik geçiş talebinin yerine dört farklı odak noktası yerleştirmiştir. İçlerinden sadece bir tanesi politik geçiş süreci ile alakalı olan bu odak noktaları, yönetim ve politik geçiş süreci, anayasa, seçimler ve terörle mücadele idi. Mistura, bu odak kaymasını meşrulaştırmak için, politik geçiş konseptinin çok kapsamlı olduğunu ve bu dört odak noktasının bir şekilde geçiş sürecinin ihtiva ettiğini öne sürmüştü. Oldukça diplomatik bir söylem olan bu argüman dönemin yeni ve sert politik gerçeklerini yumuşak bir şekilde dile getirmekteydi.

Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararının muhtevasının ve yorumunun, 2118 sayılı karardan ve Cenevre Bildirisi'nden çok farklı olduğuna şüphe yoktur. Dahası, Güvenlik Konseyi kararlarındaki değişim yetmezmiş gibi, Mistura diğer politik aktörlerle birlikte, muhalefete de kararlardaki yorum, odak noktası ve terminoloji değişimini kabul etmeleri için çok büyük bir baskı yapmıştır. Ayrıca, muhalefetin politik temsili konusundaki gerilimi de canlı tutmuştur. Mistura'nın baskısı, muhalefetten ziyade rejime çok daha yakın unsurların bir araya geldiği 2. Riyad Konferansı'nın toplanması sonucunu doğurmuştur.

Değişimi Meşrulaştırma Argümanları

Uluslararası toplum ve muhalefet açısından, müzakerelerdeki referans noktalarında yaşanan bu değişim analiz edilirken, birtakım meşrulaştırma argümanları öne sürülebilmektedir. Ancak muhalefetin müzakerecilerinin, dış aktörlerin değişken durumuna uygun bir şekilde son derece müsamahakâr bir tavır sergilemelerini meşrulaştırmak oldukça güçtür. Öte yandan, SMK de birçok BM belgesi ve uluslararası belgede "politik geçiş süreci" kavramının yer almamasına karşı büyük bir tolerans göstermiştir. Bu durum, Cenevre müzakerelerindeki odağın bir geçiş süreci yönetimi kurma hedefinin yerine anayasal reform ve seçimlere kaymasına sebep olmuştur. Örneğin De Mistura'nın Güvenlik

Konseyi'ne sunduğu brifinglerde görülebilen terminoloji değişimiyle, ne YMK ne de SMK mücadele etmiştir.[12]

Devrimin, adalete ve onurlu bir yaşama ulaşmak için tümüyle bir politik değişimin gerçekleşmesine yönelik talepleri, çatışmanın tohumlarını eken Esad'dan ve onun maiyetinden kurtulmak gibi basit bir politik mantığı beraberinde getirmekteydi

SMK tarafından, anayasal reform konseptinin bir müzakere hedefi olarak benimsenmesi, kabul edilemez bir şekilde, devrimci ve muhalif güçlerin müzakere sürecinin temelini oluşturan tüm referans noktalarından bir kopuş anlamına gelmekteydi. Politik geçiş süreci, sadece müzakerelerin öncelikli hedefi değil, aynı zamanda politik süreçte de önemli bir yeri olan bir fikirdi. Zira devrimin taleplerini, politik mantığa uygun ve uluslararası alanda meşruiyet sahibi kılan yegâne odak noktasıydı.

Devrimin, adalete ve onurlu bir yaşama ulaşmak için tümüyle bir politik değişimin gerçekleşmesine yönelik talepleri, çatışmanın tohumlarını eken Esad'dan ve onun maiyetinden kurtulmak gibi basit bir politik mantığı beraberinde getirmekteydi. Bu konseptin üçüncü temel ayağı, politik geçiş süreci fikrini benimseyen uluslararası kararlardı. Böyle bir sürecin güvence altına alınması için, geçici bir yönetim devreye girecek ve Esad'ın güvenlik kuvvetleri ve ordu üzerindeki kontrolünü kıracaktı.

Dahası, müzakere hedeflerinin 2118 sayılı karar ile hiçbir bağlantı kurmaksızın "sadece" Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararında ortaya koyulduğu söylemini güçlendirmek ölümcül bir hukuki ve politik geri adımdır. Sadece, hukuk kurallarının aynı konuya dair önceki normların birikimiyle ortaya çıktığına yönelik yaygın hukuki ilke –zira yeni kararlar

daha önceki hukuki düzenleme ve belgelerden kopuk bir şekilde değerlendirilemez- hiçe sayılmamış, ayrıca 2118 sayılı kararda yer alan çok önemli bir hukuki silahtan uzlaşmasız bir şekilde vazgeçilmiştir.

Üstü kapalı olarak, 2118 sayılı karardan ve Cenevre Bildirisi'nden kaynaklanmadığının, müzakere ajandasının 2254 sayılı kararından kaynaklandığının altını çizen Komisyon'un bu yaklaşımı; tüm müzakerelere temel teşkil eden bir kararla, sadece bu ilk kararın uygulamasına dair bir karar arasında ayırım yapılmamasından doğan bir diğer fecaattir. Böyle bir yaklaşımın, Rusya'nın 2254 sayılı karara ve tüm müzakere sürecine dair yaklaşımını yansıttığının da altı çizilmelidir.

Asıl tehlike, SMK'nin Rusya'nın yorumlarına uygun yorumlar yapmaya devam etmesidir. Bu kabullenme durumu, Soçi Konferansı'nın hazırlık safhalarındaki müzakerelere SMK'nin de girmesinde görülmüştür. Komisyonun, müttefiklerinin ve destekçilerinin teşvik etmesine rağmen konferansa katılmadığı doğrudur ancak, güya anayasal komite olan komiteye katılma önerisinde bulunarak Soçi'nin tüm çıktılarını kabul etmiş olmaktadır. Bu komite, politik sürece dair tüm uluslararası hukuki belgelere yabancı bir konsept olduğu gibi, YMK ve SMK'nin kendi iç hukuki ve politik belgelerince de öngörülen bir konsept değildir. [13] SMK, bu yeni mekanizmayı kabul ederek, Birinci ve İkinci Riyad Deklarasyonları, "Prosedürel Kurallar" ve müzakereler için "Politik Belirleyiciler" listesi de dahil olmak üzere tümü Riyad Konferansları'nda hazırlanan ve onaylanan kendi referans noktalarını ihlal etmiştir.

Sırada Ne Var?

Suriye ayaklanmasının ilk çılgınlıklarından bu yana yedi yıl geçmiştir. Suriye rejimi ve müttefikleri tarafından Suriye halkının iradesini kırmak için defalarca tekrarlanan başarısız girişimlerde binlerce ton bomba kullanılmıştır. Ancak, politik ve diplomatik savaş da sahadaki kadar ateşli ve karmaşık olmuştur. Rejimin sahada ilerleme

Ayrıca, rejim için politika ve müzakereler, ülkede neredeyse ortadan kalkmış olan egemenliğini ve toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmek için kazanılması gereken ucu açık savaşlardır. Bu sebeple, müzakereleri sürdüren devrim ekibinin yaptığı işin önemi şüphesiz çok büyüktür

kaydetmesi ve hatta askeri olarak kısmi zafere ulaşması dahi müzakere masasında net bir şekilde teslim olunmasından daha önemsizdir. Çünkü politik bir zafer; rejimin, zedelenmiş meşruiyetini korumasını ve olası bir yargılamadan kellesini kurtarmasını sağlayacaktır.

Ayrıca, rejim için politika ve müzakereler, ülkede neredeyse ortadan kalkmış olan egemenliğini ve toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmek için kazanılması gereken ucu açık savaşlardır. Bu sebeple, müzakereleri sürdüren devrim ekibinin yaptığı işin önemi şüphesiz çok büyüktür.

Suriye'nin ve Suriye devriminin tarihindeki politik olarak son derece hassas bir anda, bizler oldukça tehlikeli ve kırılgan bir yoldan geçerken, devrim kurumlarının, özellikle de YMK ve şu anda SMK'nin üyelerinin, durumu ciddi bir şekilde, derinlemesine gözden geçirmesi gerekmektedir. Referans noktalarına ve politikalara dair önerdiğimiz revizyonlar, acil bir şekilde ve gerekli tevazu gösterilerek gerçekleştirilmelidir. Böyle bir değişimin amacı, politik süreç ve geçiş safhası için bir temel teşkil edebilecek, net ve detaylı bir referans çerçevesi çizmektir. Herhangi bir olası ilerlemenin temelinde hâlâ, geçmişte yapılan hataları düzeltebilecek ve muhalefetle devrim güçlerinin etrafında toplanabileceği bir vizyon oluşturabilecek bir genel söyleme duyulan ihtiyaç yatmaktadır. Suriye muhalefeti, sahadaki gerçekliğin sıklıkla değişmesine ayak uydurabilen, ancak devrimin temellerine de saygı duyan, herkesin sahipleneceği bir vizyon çerçevesinde, profesyonel ve yaratıcı bir şekilde hareket etmeye oldukça ihtiyaç duymaktadır. Bu yoldan sapmaya dair herhangi bir teşebbüs, Suriye'deki politik gelişmeler ve müzakereler üzerinde, elde kalan kontrolün de kaybedilmesi sonucu doğuracaktır.

Referanslar

- 1- "Final Communiqué of the Action Group for Syria (Geneva Communiqué)," 30.06.2012. [Online]. Bkz.: <http://www.un.org/News/dh/infocus/Syria/FinalCommuniqueActionGroupforSyria.pdf>.
- 2- Kofi Annan'ın altı aşamalı planı:
 - i. Suriye halkının meşru talepleri ve endişelerine yönelik, Suriyelilerce liderlik edilen ve kapsayıcı bir politik süreç çerçevesinde BM Misyonu ile çalışmaya ve bu maksatla, Misyon tarafından istendiği zaman yetkili bir muhatabın atanacağına yönelik taahhüt verilecektir.
 - ii. Savaşın durdurulmasına ve tüm taraflarca sivillerin korunması ve ülkenin istikrara kavuşturulması için etkili bir şekilde, Birleşmiş Milletler denetiminde tüm silahlı şiddet eylemlerini durduracak bir ateşkese acilen ulaşılabileceğine dair taahhüt verilecektir. Bu maksatla, Suriye hükümeti acilen askeri birliklerinin ilerleyişini durdurmalı, kentlerde ağır silahların kullanımına son vermeli ve kentlerdeki yahut kent çevrelerindeki askeri yığınaklarını geri çekmelidir. Sahada bu adımlar atılırken, Suriye hükümeti, BM Misyonu ile iş birliği yapmalıdır. Benzer taahhütlerin muhalefet ve tüm ilgili taraflarca yerine getirilmesi de temsilci tarafından talep edilmelidir.
 - iii. Savaştan etkilenen tüm bölgelere insani yardımın tam vaktinde ulaşacağı taahhüt edilmelidir. Bu maksatla, insani yardımların ulaşması için her gün iki saat çatışmalara ara verilmesi kabul edilmeli ve bu aranın tam olarak hangi zamanda verileceği, yöntemi ve yerel seviyedeki aktörleri de kapsayacak etkili bir mekanizma ile belirlenmelidir.
 - iv. Keyfi olarak gözaltına alınmış ve barışçıl politik faaliyetlerde yer almış kişilerin serbest bırakılması sürecinin hızlandırılması ve genişletilmesi sağlanmalıdır. Gecikme olmaksızın ve uygun kanallardan bu kişilerin gözaltında tutulduğu yerlerin tam listesinin açıklanması, acil olarak bu yerlere erişimin sağlanması ve bilgi alınması, gözaltındaki kişilere erişilmesi veya bu kişilerin salıverilmesi amacıyla iletilmiş tüm yazılı taleplere hızlı bir şekilde karşılık verilmesi sağlanmalıdır.
 - v. Gazetecilere ülke çapında hareket serbestisi sağlanmalı ve gazetecilere yönelik ayrımcılık yapmayan bir vize politikası izlenmelidir.
 - vi. Örgütlenme ve yasal olarak garanti altına alındığı sürece barışçıl gösteriler yapma hakkına saygı duyulmalıdır.
- 3- K. Anan, "Six-Point Proposal of the Joint Special Envoy of the United Nations and the League of Arab States," 14 Nisan 2012. [Online]. Bkz.: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/six_point_proposal.pdf.
- 4- "Syrian opposition ready to go to Geneva II if Assad regime agrees to Geneva I communique- SNC," KUNA, 26 Temmuz 2013. [Online]. Bkz.: <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2325405&Language=en>.
- 5- BM Güvenlik Konseyi 2118 sayılı Karar, 27 Eylül 2013. [Online]. Bkz.: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2118.pdf.
- 6- "Lavrov, Kerry Answer Questions Following Vienna Meeting," Sputnik News, 14 Kasım 2015. [Online]. Bkz.: <https://sputniknews.com/politics/201511141030110668-lavrov-kerry-meeting-journalists/>.
- 7- Suriye Uzmanlar Kurulu, yaklaşık 300 insan hakları aktivisti, akademisyen, hâkim, avukat, doktor, muhalif politikacılar, rejimden ayrılmış hükümet yetkilileri, rejimden ayrılmış askeri yetkililer, yerel devrim konseylerinin üyeleri ve silahlı muhalif grupların komutanlarından oluşan bir gruptur. Kurul, geçiş sürecine dair nihai bir vizyonun ortaya konması ve Suriye'nin siyasi geleceğine dair etraflıca düşünülmüş öneriler ortaya koymak için periyodik toplantılar gerçekleştirmiştir.
- 8- S. E. H. a. S. C. f. P. a. S. Studies, "Syria Transition Roadmap," 2013. [Online]. Bkz.: http://syrianexperthouse.org/reports/Syria_Transition_Roadmap_Full_en.pdf.
- 9- "The Day After Project," United States Institute of Peace, 2012. [Online]. Bkz.: <https://www.usip.org/publications/day-after-project>.
- 10- S. O. Delegation, "Syrian Opposition Coalition Issues Proposal for Peaceful Transition," 9 Şubat 2014. [Online]. Bkz.: <https://goo.gl/XY9Bhp>.

- 11- "Cairo Documents for the Syrian Opposition," 06 Temmuz 2012. [Online]. Bkz.: <https://othersuns.wordpress.com/2012/07/06/syria-the-final-statement-for-the-syrian-opposition-conference/>.
- 12- "Final Statement of the Conference of Syrian Revolution and Opposition Forces Riyadh," 10 Aralık 2015. [Online]. Bkz.: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/syria/events/article/final-statement-of-the-conference-of-syrian-revolution-and-opposition-forces>.
- 13- "Statement of the International Syria Support Group Vienna," 14 Kasım 2015. [Online]. Bkz.: <http://www.un.org/undpa/en/Speeches-statements/14112015/syria>.
- 14- S. D. Mistura, "Briefing to the Security Council by Staffan De Mistura, Special Envoy to the Secretary-General," 26 Ekim 2017. [Online]. Bkz.: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2017-10-26/briefing-security-council-staffan-de-mistura-special-envoy>.
- 15- "المعارضة السورية -تشتط-مظلة دولية« للجنة الدستورية»", Al Hayat Newspaper, 1 Şubat 2018. [Online]. Bkz.: <http://www.alhayat.com/Articles/27100448/المعارضة-السورية-تشتط-مظلة-دولية-لجنة-الدستورية>.

YAZAR HAKKINDA

Mohammed Hosam Hafez, uluslararası hukuk alanında doktora yapmıştır. Halihazırda QCM Institute “Law, Politics, Society” for Consultations, Studies and Training isimli kurumun başkanlığını yapmaktadır. 2014 yılındaki müzakerelerde Suriye muhalefeti delegasyonun bir üyesi olarak yer almış ve 2016-2017 yıllarında Yüksek Müzakere Komitesi’nin Hukuki Bürosu’nun başkanlığını yürütmüştür. Tahran, Londra ve Erivan’da hizmette bulunmuş, Suriyeli bir diplomattır. Aynı zamanda Şam Barosu’na kayıtlı bir avukattır. Katar Üniversitesi de dahil olmak üzere birkaç akademik kurumda uluslararası kamu hukuku, uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku alanında profesör olarak eğitim vermiştir. Uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler alanında yayınları mevcuttur.

AL SHARQ FORUM HAKKINDA

Al Sharq Forum, amacı; Şark bölgesi halklarının siyasal gelişimi, sosyal adalete kavuşması ve ekonomik refaha erişmesi için uzun vadeli stratejiler geliştirmek olan, bağımsız ve uluslararası bir kuruluştur. Al Sharq Forum, bu hedefini; demokratik katılım ideali, bilinçli vatandaşlık, çok taraflı diyalog, sosyal adalet ve kamu yararını gözetten araştırmaları teşvik ederek gerçekleştirmektedir.

Adres: İstanbul Vizyon Park A1 Plaza Kat:6
No.:68 34197 Bahçelievler / İstanbul / Türkiye
Telefon: +902126031815
Faks: +902126031665
E-posta: info@sharqforum.org

sharqforum.org

    / SharqForum

 / Sharq-Forum

ALSHARQ FORUM

Yüksek Müzakere Komitesi ve Suriye Müzakere Komitesi: Suriye Müzakereleri Sırasındaki Referanslar ve Hedeflerde Yaşanan Değişimler

Bir “Geçici Yönetim” tarafından idare edilecek bir politik geçiş sürecinin oluşturulması, Birleşmiş Milletler’in Suriye’de kalıcı barışın sağlanmasına yönelik yaklaşımının temelini oluşturmaktaydı. Suriye muhalefeti, 2014 yılındaki Cenevre Müzakereleri’nde bu yaklaşımı benimsemiş ve uluslararası alanda geniş bir destek bulmuştur. “Suriye Halkının Dostları” girişiminin çekirdek grubunu oluşturan devletler, ilk aşamada geçiş sürecinin idaresinin, bir geçici yönetime devredilmesini ve bu yönetime geniş idari yetkiler verilmesini savunmuştur. Ancak Suriye’de IŞİD’in ortaya çıkışı ve Rusya’nın doğrudan müdahalesi neticesinde muhalefetin sahada zayıflaması, taleplerde değişikliklere yol açmıştır. 2016 yılında, uluslararası toplum, Suriye’deki politik geçiş süreci için anayasal reform ve seçim isteğini esas alan çok daha esnek bir çerçevede talepler ortaya koymuştur. Suriye muhalefeti de Suriye’de bir politik geçiş süreci için kendi talep çerçevesini üretememiş ve 2017-2018 müzakerelerinde uluslararası toplumda yaşanan bu “değişimi” benimsemiştir. Bu makale, bu dinamiklerin arkasında yatan sebepleri detaylı bir şekilde ele almakta ve muhalefetin ilerleyebilmesi için alternatif bir yol önermektedir.